

Bitva u Stalingradu — zásadní obrát ve druhé světové válce

V listopadu roku 1987 si připomínáme 70. výročí Velké říjnové socialistické revoluce a současně také 45. výročí zahájení protiútoku Sovětské armády u Stalingradu. Obě tyto události měly světodějný význam a s jejich důsledky se setkáváme i v naší současnosti. VRSR otevřela všemu lidstvu cestu k vybudování nového, sociálně spravedlivého společenského zřízení a nových mezinárodně politických vztahů. Z kořenů VRSR vyrůstá i současná politika Sovětského svazu, usilující o zbavení lidstva hrozby termojaderné a kosmické války a břemene zbrojení, do kterého vehnaly národy světa imperialistické monopoly. Z odkazu vítězství Sovětské armády u Stalingradu čerpáme hluboké přesvědčení o nepřemohitelné síle obránců socialistické vlasti. Zkušenosti, jimiž se v bitvě u Stalingradu obohatilo sovětské vojenské umění a také socialistické vlastenectví, které projevili před 45 lety příslušníci Sovětské armády, patří dnes k zdrojům upevňování morálně politické přípravy vojáků ČSLA k obraně socialistické vlasti.

Nejvýznamnějším mezníkem bitvy u Stalingradu byl nepochybně 19. listopad roku 1942, kdy Sovětská armáda zahájila mohutný protiútok proti fašistickému wehrmachtu a jeho spojencům, který byl zakončen v prvních dnech února roku 1943 katastrofou hitlerovské armády. 19. listopad roku 1942, kdy se Sovětská armáda znovu chopila strategické iniciativy, patří nesporně k nejvýznamnějším dnům druhé světové války, protože došlo ke kvalitativní změně v jejím celkovém vývoji. Obranné období války skončilo zásluhou Sovětské armády, která nesla hlavní tíhu boje s hitlerovskou koalicí. Začalo nové období války, ve kte-

rém ozbrojené síly protifašistické koalice přecházely k postupnému vyvracení pozic, jichž se zmocnily fašistické armády od září roku 1939, resp. už v předválečném období let 1936—1938. V čele tohoto mohutného úderu na světové pozice fašismu stála Sovětská armáda a všechen sovětský lid pod vedením KSSS.

Pod dojmem historického významu 19. listopadu 1942 zaniká dnes ve vědomí mnoha lidí skutečnost, že tohoto dne přelomu mohlo být dosaženo jedině zásluhou obrovského obranného úsilí vojáků Sovětské armády a pracovního úsilí sovětského lidu v zápolí fronty po celou řadu předcházejících měsíců roku 1942. Obdobně nemůže 19. listopad ani zatlačit do pozadí následující měsíc úporných bojů sovětských vojáků, jež je oddělovaly od posledních výstřelů ve Stalingradu. Proto je třeba připomenout tu skutečnost, že stalingradská bitva v letech 1942—1943 se dělí na dvě období:

1. obranné období — od 17. července do 18. listopadu roku 1942,
2. období útoku Sovětské armády — od 19. listopadu 1942 do 2. února roku 1943.

Operace sovětských ozbrojených sil v průběhu stalingradské bitvy byly vedeny s cílem ubránit Stalingrad jako strategický a operačně důležitý komunikační a průmyslový uzel a současně také zničit německá fašistická vojska operující na stalingradském směru. Stalingradské bitvy se v různých časových obdobích zúčastnila vojska Stalingradského, Jihovýchodního, Jihozápadního, Donského a levého křídla Voroněžského frontu, dále útvary a svazky

Volžské vojenské flotily a Stalingradského sborového prostoru PVO.

Obranné období stalingradské bitvy

Vojenskoekonomická a mezinárodně politická situace na jaře roku 1942 umožňovala ještě fašistickému Německu, aby velení wehrmachtu připravilo novou ofenzívu na východní frontě. Hlavním cílem fašistického Německa zůstávalo nadále zničit životní síly SSSR a vyvrátit do kořene sovětský stát. Změnily se jen směry útoku, za nimiž zůstávaly staré imperialistické záměry.

Hitlerovské velení dosud těžilo z faktu, že v západní Evropě neexistovala druhá fronta. Hlavní úsilí wehrmachtu mohlo být proto soustředěno proti Sovětskému svazu. To umožňovalo německému vrchnímu velení (OKW) rozvinout v létě roku 1942 útok na jižním křídle sovětsko-německé fronty. Cílem wehrmachtu bylo proniknout do naftových oblastí Kavkazu a do obilnářských oblastí v povodí Donu, Kubáně a dolní Volhy.

Po dobytí Krymu v květnu roku 1942 (Sevastopol se nepřítel zmocnil až 30. června) a zastavení útočných operací wehrmachtu na voroněžském a vorošílovgradském směru (28. června až 24. července) soustředilo OKW hlavní úsilí na stalingradském směru. K útoku na Stalingrad byla ze sestavy skupiny armád „B“ vyčleněna 6. armáda pod velením generálplukovníka F. Pauluse. K 17. červenci bylo v její sestavě 13 divizí, tj. asi 270 000 lidí, 3000 děl a minometů a kolem 500 tanků. Podporovala ji 4. letecká armáda, v jejíž sestavě bylo téměř 1200 bojových letounů.

K řízení obrany na stalingradském směru vytvořilo sovětské velení 12. července Stalingradský front pod velením maršála Sovětského svazu S. K. Timošenka (od 23. 7. generálporučík V. N. Gordova). Do sestavy frontu byly začleněny 62., 63. a 64. armáda, dodatečně byly frontu podřízeny ještě z Jihozápadního frontu 21., 28., 38. a 57. armáda a 8. letecká armáda. Dne 30. července byla Stalingradskému frontu podřízena také 51. armáda ze Severokavkazského frontu. Ze všech těchto operačních svazů byly tři zařazeny do zálohy velitele frontu (57. armáda, 38. a 28. armáda, na jejichž základě byla zahájena výstavba 1. a 4. tankové armády).

Obranné pásmo Stalingradského frontu dosahovalo šířky 520 km. V jeho sestavě bylo zpočátku pouze 12 divizí, tj. 160 000 lidí, 2200 děl a minometů a kolem 400 tanků. V 8. letecké armádě bylo jen 454 letounů. Mimoto působilo na stalingradském směru 150 až 200 dálkových bombardérů.

dovacích letounů a 60 stíhacích letounů 102. letecké divize PVO. Nepřítel měl tedy převahu v lidech 1,7, v dělostřelectvu a tancích 1,3 a v letectvu 2násobnou.

Hlavní úsilí frontu bylo soustředěno do velkého oblouku Donu, kde zaujala obranu vojska 62. a 64. armády s úkolem zabránit nepříteli překročit Don a proniknout nejkratším směrem ke Stalingradu. Veškerá činnost velitelů, politických pracovníků, štábů, vojáků, stranických a komсомolských organizací se řídila rozkazem lidového komisariátu obrany č. 227 z 28. července roku 1942, jehož ústřední heslo znělo: „Ani krok zpět!“

Na přístupech ke Stalingradu byla za pomoci místního obyvatelstva budována čtyři obranná pásma — vnější, střední, vnitřní a městské. Do zahájení bitvy (17. července) se nepodařilo dokončit výstavbu těchto pásem, přesto ale sehrála důležitou úlohu v průběhu obranných bojů. Městský výbor obrany Stalingradu a oblastní výbor komunistické strany uskutečnily řadu opatření k organizaci útvarů lidové domobrany a k zesílení protitankové, protivzdušné a protipožární ochrany.

Od 17. července kladly představené oddády 62. a 64. armády po šest dnů a nocí nepříteli houževnatý odpor na vzdálených přístupech k městu na čáře podél řek Čir a Címli. Fašistická 6. armáda byla donucena rozvinout část hlavních sil do bojové sestavy. Sovětsí obránci získali tak čas ke zdokonalení obranných postavení. Boj o hlavní pásmo obrany 62. a 64. armády byl zahájen 23. července. Nepřítel se snažil rozbít nejdříve křídla sovětské obrany a pak obchvatnými manévry proniknout do prostoru Kalače. Ve velkém oblouku Donu měla být obklíčena hlavní část sovětských vojsk. Podle předpokladů OKW měla tak být otevřena cesta k dalšímu útoku od západu na Stalingrad.

Zámysl nepřítel byl zmařen úpornou obranou 62. a 64. armády a protitúdry svazků 1. a 4. tankové armády. Za prudkých obranných bojů odešla sovětská vojska do 10. srpna na levý břeh Donu a zaujala obranu na vnějším pásmu obrany Stalingradu a zastavila postup nepřítel.

Nepřátelskému velení se nepodařil rychlý průlom ke Stalingradu. Proto 31. července nařídilo, aby 4. tanková armáda, která dosud pronikala na kavkazském směru, posílila útočnou sestavu vojsk na stalingradském směru. Čelní svazky této armády dosáhly 2. srpna prostoru města Kotělnikovskij. Hrozilo nebezpečí, že se fašistům podaří probít se z jihozápadu do Stalingradu.

Sovětské hlavní velení reagovalo pružně na tuto situaci. Ze sestavy Stalingradského frontu byl 7. srpna vyčleněn nový, Jihový-

chodní front (64., 57., 51. a 1. gardová armáda a 8. letecká armáda, od 30. srpna ještě 62. armáda). Velitelem Jihovýchodního frontu byl jmenován generálplukovník A. I. Jeremenko. V následujících dnech (9. až 10. 8.) vedla vojska Jihovýchodního frontu protiúder a donutila nepřátelskou 4. tankovou armádu přejít dočasně do obrany. Nepřátelský úder z jihozápadu na Stalingrad selhal.

Po krátké operační přestávce obnovila fašistická vojska 19. srpna úder na Stalingrad od západu i jihozápadu. Dne 23. srpna se 14. tankovému sboru 6. armády podařilo probít k Volze severně od Stalingradu. Fašisté ihned využili tohoto úspěchu a snažili se zmocnit nyní města úderem od severu. Současně uskutečnilo fašistické letectvo 23. srpna 2000 letů nad městem a barbarsky je bombardovalo. Ve vzdušných bojích zničili sovětské letci a protiletadlovci 120 nepřátelských letounů.

Hrozba nepřátelského průlomu do Stalingradu od severu podél Volhy byla však zmařena energickými opatřeními sovětského vrchního velení. Ze záloh byly zasaženy do boje 24. a 66. armáda. Společně s dalšími svazky Stalingradského frontu vedly tyto armády protiúder proti fašistickým vojskům proniklým k Volze. Situace severně od Stalingradu byla do určité míry stabilizována, fašisté byli zastaveni na severozápadních okrajích města.

Hitlerovské velení bylo nuceno dále posílit svá vojska na stalingradském směru. Počátkem srpna byla zasažena do boje severozápadně od Stalingradu italská 8. armáda a koncem září rumunská 3. armáda. Hlavní síly 6. armády generála Pauluse byly opět soustředěny k úderu na Stalingrad. Po přísunu dalších záloh bylo v nepřátelské skupině armád „B“ soustředěno koncem září na stalingradském směru více než 80 divizí, jež se měly co nejrychleji zmocnit Stalingradu.

V první polovině září se fašistickým vojskům podařilo proniknout od západu a jihozápadu těsně až k samotnému Stalingradu. Obrana města byla nyní svěřena 62. armádě generálporučíka V. I. Čujkova a 64. armádě generálporučíka M. S. Šumilova. V ulicích Stalingradu začaly úporné a nepřetržité pouliční boje. Značnou pomoc obráncům města poskytl v průběhu září četné protiútoky vojsk 1. gardové, 24. a 66. armády v prostoru severně od města. Také jižně od Stalingradu poutaly značnou část nepřátelských vojsk protiúder 57. a 51. armády.

Rízení obrany ve Stalingradu a v okolí města si v průběhu bojů vyžadovalo různé změny, jež byly podmíněny přeskupováním vojsk a požadavkem docílit účinnějších fo-

rem velení. Proto byl 28. září dosavadní Stalingradský front přejmenován na Donský a jeho novým velitelem se stal generálporučík K. K. Rokossovskij. Současně byl Jihovýchodní front přejmenován na Stalingradský front, jehož velitelem zůstal generálplukovník A. I. Jeremenko.

Účinnost a efektivnost sovětské obrany ve Stalingradu i mimo město se v průběhu října neustále stupňovala. Bylo to spjaté pochopitelně s nesmírným hrdinstvím i obětmi sovětských vojáků, jejich veliteli a politických pracovníků. Byly uplatňovány nové formy organizace úderných oddílů, které vedly krátké a prudké protizteče v ulicích města, spojené s pružným manévrem silami a bojovými prostředky.

Dosud se ale uplatňovala početní převaha nepřátelských vojsk, jež měla rozkaz zmocnit se za každou cenu Stalingradu. Dne 15. října se německým vojskům podařilo probít na úzkém úseku k Volze v prostoru traktorového závodu. 11. listopadu vedli fašisté poslední úder s cílem dobýt celé město.

Probili se sice k Volze jižně od závodu Barikády, ale nepodařilo se jim zlikvidovat všechna postavení sovětských obránců na západním břehu Volhy.

Dne 18. listopadu roku 1942 skončilo obranné období stalingradské bitvy. V jeho průběhu ztratili fašisté kolem 700 000 padlých a raněných, více než 2000 děl a minometů, přes 1000 tanků a útočných děl a více než 14 000 bojových a dopravních letounů. Plány hitlerovského velení na rychlé dobytí Stalingradu i plány na dobytí Kavkazu a dalších oblastí ztroskotaly. Sovětská vojska projevila vynikající vůli a vytrvalost, vysoké bojové mistrovství a masové hrdinství, jež byly s pocitů věčnosti uznávány v celém světě. Sovětské velitele a vojáky získali cenné bojové zkušenosti a vytvořili vlastními silami příznivé podmínky pro protiútok.

Hitlerovskému velení nezbyla než planá naděje, že wehrmacht natolik vyčerpá Sovětskou armádu, že nebude schopna vést v zimě 1942/1943 obdobné útočné operace, jako tomu bylo v prosinci roku 1941 u Moskvu. Proto byl už 14. října roku 1942 v operačním rozkazu OKW č. 1 naznačen wehrmachtu úkol pro nastávající zimní tažení. „Úkolem východní fronty je, s výjimkou dosud probíhajících, resp. zamýšlených útočných operací, bezpodmínečně udržet dosažené linie proti jakémukoli pokusu nepřítele o průlom a tak znemožnit pokračování naší ofenzivy v roce 1943 ke konečnému zničení našeho nejnebezpečnějšího protivníka.“

Tyto dobrodružné záměry nepřítele na udržení fronty a zničení Sovětského svazu

byly zmařeny protiútokem Sovětské armády.

Protiútok Sovětské armády u Stalingradu

Strategická útočná operace sovětských ozbrojených sil ke zničení fašistických vojsk byla zahájena 19. listopadu roku 1942 a trvala do 2. února roku 1943. Podle charakteru operačně strategických úkolů dělí se tato operace přibližně na tři období:

— 1. průlom obrany, porážka křídelních uskupení nepřítelů a obklíčení 6. a části 4. tankové armády,

— 2. zmaření nepřátelských pokusů o vyproštění obklíčených vojsk a rozvinutí útoku Sovětské armády na vnější obklíčovací frontě,

— 3. dokončení porážky obklíčených německých vojsk.

Protiútok u Stalingradu byl veden podle plánu, který zpracovalo sovětské vrchní velení již v průběhu obranných operací. Důležitou úlohu přitom plnili představitelé hlavního stanu, generálové G. K. Žukov a A. M. Vasilevskij. Zámyslem protiútoku bylo:

— údery z předmostí na Donu v prostoru měst Seramovič a Kletska a z prostoru Sarpinských jezer jižně od Stalingradu zničit nepřátelská vojska kryjící křídla úderného uskupení nepřítelů,

— rozvíjet útok na sbíhavých směrech ke Kalači na Donu a k Sovětskému, obklíčit a zničit hlavní síly nepřítelů operující bezprostředně ve Stalingradu.

Na začátku protiútoku byla na stalingradském směru rozvinuta tato vojska: jihozápadní front pod velením generálporučíka N. F. Vatutina (1. gardová, 5. tanková, 21. a 17. letecká armáda), Donský front pod velením generálporučíka K. K. Rokossovského (65., 24., 66. a 16. letecká armáda), Stalingradský front pod velením generálplukovníka A. I. Jeremenka (62., 64., 57., 51., 28. a 8. letecká armáda). Celkem bylo soustředěno 1 106 000 lidí, 15 500 děl a minometů, 1463 tanků a samohybných děl, 1350 bojových letounů.

Proti sovětským vojskům stála nepřátelská vojska skupiny armád „B“ pod velením generála polního maršála M. Weichse, 5. armáda (rumunská), 6. a 4. tanková armáda (německá) a 4. armáda (rumunská). Celkem to bylo více než 1 011 000 lidí, 10 290 děl a minometů, 675 tanků a útočných děl, 1216 bojových letounů.

Sovětská vojska měla převahu nad nepřitelem v lidech 1,1, v dělech a minometech 1,5, v tancích a samohybných dělech 2,2 a v bojových letunech 1,1 násobnou.

Mobilizující vliv na vojska v období příprav k protiútku měla stranickopolitická práce, zaměřená na pěstování důvěry vojáků ve vlastní síly, přesvědčení o vítězství, na vytváření vysokého útočného ducha, na zajišťování rychlého tempa při průlomu nepřátelské obrany a při rozvíjení útoku.

Protiútok byl zahájen 19. listopadu úderem vojsk Jihozápadního a 65. armády Donského frontu. Ztečť pěchoty a tanků předcházela silná dělostřelecká příprava. Svazky 5. tankové a 21. armády Jihozápadního frontu postoupily za palebné podpory dělostřelctva do 11 hodin do hloubky 4 až 5 km. Na této čáře byly k dovršení průlomu zasazeny do boje 1., 26. a 4. tankový sbor a později též 3. gardový a 8. jezdecký sbor. Do konce dne postoupila vojska Jihozápadního frontu do hloubky 25 až 30 km. 65. armáda narazila na silný odpor nepřítelů a postoupila jen o 3 až 5 km.

Vojska Stalingradského frontu (57. a 51. armáda a svazky levého křídla 64. armády) zahájila útok 20. listopadu. První den prolomila nepřátelskou obranu a zajistila zasažení 13. tankového, 4. mechanizovaného a 4. jezdeckého sboru do průlomu. V operační hloubce pronikaly rychle tankové a mechanizované sbory obou frontů vstřícně ve směru na Kalač a Sovětskij. Současně probíhalo v prostoru Raspopinskaja obklíčení velkého uskupení rumunských vojsk. Jezdecké sbory a střelecké svazky 1. gardové, 5. tankové a 51. armády v téže době rozvíjely útok Jihozápadním a jižním směrem a vytvářely vnější frontu obklíčení celého stalingradského uskupení nepřítelů. Po zlepšení počasí začalo sovětským vojskům poskytovat účinnou pomoc letectvo 17., 16. a 8. a část sil 2. letecké armády.

Dne 23. listopadu se rychlé svazky Jihozápadního a Stalingradského frontu spojily v prostoru Kalač, Sovětskij, Marinovka a obklíčily 22 nepřátelské divize a více než 160 samostatných útvarů fašistické 6. a částečně též 4. tankové armády (celkem 330 000 lidí). Tentýž den kapitulovaly dva rumunské sbory, obklíčené u Raspopinskaja. Postupem střeleckých vojsk byla vytvořena souvislá vnitřní fronta obklíčení. Do 30. listopadu sovětská vojska sevřela obklíčovací kruh a zmenšila tak více než dvojnásobně území okupované dosud nepřitelem. Pro nedostatek sil nebylo však možné ihned rozetnout a zničit obklíčené uskupení nepřítelů. V téže době byla vytvořena více než 500 km široká vnější fronta obklíčení probíhající podél řek Krijava, Čir, Don a severně od města Kotělnikovskij.

Dne 12. prosince roku 1942 se německé fašistické velení pokusilo vyprostit svá

obklíčená vojska úderem na sever z prostoru Kotělnikovskij. Německé tankové divize byly ale zastaveny na řece Mýskova a pak rozbity.

Téměř současně byl v prostoru severozápadně od Stalingradu (16. prosince) zahájen útok vojsk Voroněžského frontu na středním Donu. Jeho cílem bylo rozvinout protiútok u Stalingradu do větší šíře. Tento útok donutil německé fašistické velení vzdát se definitivně úmyslu vyprostit obklíčená vojska u Stalingradu. Do konce roku 1942 porazila vojska levého křídla Voroněžského, Jihozápadního a Stalingradského frontu fašistické divize před vnější frontou obklíčení a jejich trosky zatlačila o 150 až 200 km na západ. Tak byly vytvořeny předpoklady pro zničení obklíčených fašistických vojsk ve Stalingradu. Leteckou blokadou byly současně zmařeny pokusy nepřítelů o zásobování obklíčeného uskupení. Přitom bylo zničeno asi 700 nepřátelských letounů.

Počátkem ledna roku 1943 se počet nepřátelských vojsk v obklíčení zmenšil na 250 000 lidí. Nepřítel tam měl k dispozici ještě asi 300 tanků, 4130 děl a minometů, 100 bojových letounů. Úkolem zničit obklíčená vojska byl pověřen Donský front (66., 24., 65., 21., 57., 64., 62. armáda a 16. letecká armáda). Donský front měl převahu nad nepřitelem v dělostřelectvu 1,7 a v letadlech 3násobnou. V počtu lidí a tanků byl poměr sil 1,2krát ve prospěch nepřítelů. Řízením operace ke zničení obklíčeného uskupení nepřítelů byl pověřen představitel hlavního stanu vrchního velení generálplukovník dělostřelectva N. N. Voronov.

Fašisté ve Stalingradu odmítli sovětský návrh, aby složili zbraně. Proto přešel Donský front 10. ledna roku 1943 do útoku. Předcházela mu mohutná dělostřelecká a letecká příprava. Hlavní úder ve směru na západ vedla 65. armáda. Dělostřelectvo poprvé v historii Velké vlastenecké války podporovalo útok pěchoty a tanků palebným valem. Do konce 12. ledna roku 1943 pronikla sovětská vojska k řece Rossoška, tj. k druhému obrannému pásu nepřítelů. K dosažení průlomu tohoto pásu byl hlavní úder přenesen k sousední 21. armádě. Útok byl obnoven 15. ledna. Do 17. ledna dosáhly svazky Donského frontu čáry Voronovo, Velikaja Rossoška, kde narazily opět na silný odpor fašistů. Po úporných bojích (22. až 25. ledna) byl zlomen odpor nepřítelů a večer 26. ledna se vojska 21. armády spojila na severozápadní straně Mamajevovy mohyly se vstřícně útočícími vojsky 62. armády. Nepřátelské uskupení ve Stalingradu bylo rozděleno na dvě části. Dne 31. ledna roku 1943 přerušila boj

jižní skupina vojsk 6. armády i s velícím generálem — polním maršálem F. Paulusem. 2. února kapitulovala severní část nepřátelských vojsk. Ve dnech 10. ledna až 2. února zajala vojska Donského frontu 91 000 fašistických vojáků a důstojníků. Asi 140 000 fašistů padlo, protože v beznadějně situaci nevyužili možností kapitulovat, kterou jim nabídlo sovětské velení.

Protiútokem Sovětské armády u Stalingradu byly zničeny 6. a 4. tanková německá armáda, rumunská 3. a 4. armáda a italská 8. armáda. Německá fašistická vojska byla zatlačena daleko na západ od Volhy. Stalingradská bitva byla jednou z největších bitev druhé světové války. Trvala celkem 200 dnů. Vcelku ztratil fašistický blok v této bitvě na 1,5 miliónu vojáků a důstojníků, tj. jednu čtvrtinu svých sil, bojujících na sovětsko-německé frontě.

Vítězství ve stalingradské bitvě mělo mimořádný vojenskopolitický význam. Bylo rozhodujícím přínosem k dosažení zásadního obratu ve druhé světové válce. Stalingradská bitva byla nejdůležitějším obdobím na cestě k vítězství nad fašistickým blokem. Byly vytvořeny podmínky k rozvinutí všeobecného útoku Sovětské armády a k hromadnému vyhánění fašistických okupantů z území SSSR. Ve stalingradské bitvě se sovětské ozbrojené síly zmocnily strategické iniciativy a udržely ji až do konce války. Vítězstvím u Stalingradu se upevnila mezinárodní autorita SSSR a jeho ozbrojených sil. Toto vítězství se stalo také rozhodujícím faktorem dalšího upevnění protihitlerovské koalice. Fašismem zotročené evropské národy získaly naději na brzké osvobození a rozvinuly aktivní boj proti německým fašistickým okupantům. Hrdinství sovětských obránců na stalingradském směru inspirovalo též vojáky 1. čs. samostatného praporu v SSSR. Nebylo náhodou, že 28. srpna roku 1942 požádali prostřednictvím svého velitele L. Svobody sovětské hlavní velení, aby byli co nejdříve zasazeni na frontu po boku Sovětské armády.

Porážka wehrmachtu ve stalingradské bitvě byla velkým morálně politickým úspěchem pro hitlerovské Německo. Jeho mezinárodní postavení bylo otřeseno, důvěra satelitních států v německé vítězství byla vyvrácena. Japonsko bylo donuceno zřít se výboji a plánů na aktivní boj proti SSSR. Také vládnoucí kruhy Turecka, přestože na ně Německo vykonávalo silný nátlak, zesílily své úsilí zachovat neutralitu země.

Vynikající vítězství u Stalingradu prokázalo rostoucí sílu Sovětské armády a její vynikající vojenské umění. Ve stalingradské bitvě byly úspěšně vedeny strategické obranné a později útočné operace skupiny frontů s cílem obklíčit a zničit velké uskupení nepřítele. U Stalingradu byla dále rozvinuta obrana sovětských vojsk. Vyznačovala se včasným budováním obranných postavení velké hloubky. Vojska včas zaujímala tyto čáry obrany a vedla vysoce aktivní bojovou činnost. Stalingrad se stal tak školou pouličních bojů.

Úspěch protiútoku sovětských vojsk byl podmíněn:

- správnou volbou směru hlavního úderu a momentu přechodu vojsk do protiútoku,
- hluboce promyšleným vytvářením uskupení vojsk pro útok,
- utajením příprav operace,
- pružnou činností vojsk v průběhu útoku a přesnou součinností mezi fronty a armádami,
- současným a rychlým vytvářením vnější a vnitřní fronty obklíčení a rozvinutím protiútoku na vnější frontě.

Ve stalingradské bitvě byl poprvé v plném rozsahu uskutečněn dělostřelecký útok. Také činnost letectva měla poprvé formu systematicky uceleného leteckého útoku.

Zásluhy na dosažení vítězství ve stalingradské bitvě měly též politické orgány a stranické organizace, které zajišťovaly výchovu vojáků a velitelů, upevňovaly jejich

morální a bojové vlastnosti, vytrvalost v obraně a bojové odhodlání v průběhu útoku.

Vítězství u Stalingradu bylo vítězstvím všeho sovětského lidu, jehož inspirující silou a organizátorkou byla KSSS, která dovedně usměrňovala úsilí fronty a týlu k jedinému cíli, tj. k porážce nepřítele. Vítězství ve stalingradské bitvě bylo výsledkem neutuchající vytrvalosti, statečnosti a masového hrdinství sovětských vojsk. Za vynikající bojové činy bylo 44 svazků a útvarů pojmenováno čestnými názvy, nejčastěji stalingradský, ale též donský, kanťemirovský, kotělnikovský atd. Řády bylo vyznamenáno 55 útvarů a svazků; 133 útvarů, svazků a svazů bylo přejmenováno na gardové. Desetitisíce vojáků a důstojníků bylo vyznamenáno řády a medailemi, 112 příslušníků Sovětské armády bylo vyznamenáno titulem hrdiny Sovětského svazu. Medailí „Za obranu Stalingradu“ bylo vyznamenáno více než 700 000 účastníků bitvy.

Historie stalingradské bitvy promlouvá do naší současnosti jako zářný příklad obrany socialistické vlasti. „V dějinách nebývají přímé analogie, ale vznikají obdobné situace, a proto je pro nás tak cenná a poučná tvůrčí zkušenost minulosti,“ prohlásil generální tajemník ÚV KSSS M. S. Gorbačov. Zkušenosti z vítězství v bitvě u Stalingradu jsou v tomto směru mnohonásobně platné i pro naši současnost, protože nás nutí tvořivě promýšlet základní principy obrany socialistické vlasti v nových historických podmínkách.